

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

"Εκδόσεις ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ — ΑΘΗΝΑΙ, ΘΕΙΔΙΟΥ 7

Συντάσσεται από 'Επιτροπή — Διηγήτ. Π. ΚΩΤΣΙΡΙΑΝΕ

ΕΤΟΣ Γ'

ΑΡΙΘ. 37

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1951

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 3.500

ΑΛΛΞΑΝΔΡΑΣ ΑΛΛΑΛΟΥΝΗ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΤΑΞΕΙΔΙ

Γυρίζω από ένα δεκαήμερο ταξίδι στη Γιουγκοσλαβία γεμάτη έντυπώσεις. Δεν έπιγα με καμιά επίσημη αποστολή ή πρόσκληση, αλλά σαν απλό Ιδιώτη που του έπληθε ή ιδέα, μιά κι' ο στρατάρχης Τίτο ένοιζε πιά ελεύθερα τις πόλεις της χώρας του στους ξένους, να έπισκεφθ ή χώρα αυτή που ώς πριν από λίγο καιρό ακόμα, άνηκε στο 'Ανατολικό 'μπλόκ' του «Σιδηρού Παραπετάσματος» και που σήμερα, μ' δλο που μένει πιστή στις όρχες του Κομμουνισμού άντιμετωπίζει θοραλά το ύς κυρίως του Κρεμλίνου, δημοουργώνας ένα νέο καθεύς, εκείνο του «'Εθνικού Κομμουνισμού», δελχώντας έτσι δι εν είναι κάτι τό άδύνατο ή συνόπαρξ ή δύο έντελως διαφορετικών κόμων.

'Αλλά δέν πρόκειται ν' άσασχολήσω τις στήλες της «Μουσικής Κίνησης» με πολιτικές θεωρίες και κυβερνητικά συστήματα ή να περιγράψω ή ζωή στη Γιουγκοσλαβία πράγματα, άλλωστε, που δέν ένδιαφέρουν άμεσα τούς άναγνώστες του περιοδικού μας. Για ή μουσική ζωή της Γιουγκοσλαβίας θέλω να σάς μιλήσω ή τη σημασία που παίρνει ή Μουσική στη ζωή κάθε Γιουγκοσλάβου, για ήν προστασία που της παρέχει τό επίσημο Κράτος, για ή θαυμαστή όργάνωση τών μουσικών πραγμάτων, για τις δέκα Κρατικές 'Όπερες που έχει σήμερα ή Γιουγκοσλαβία και τις Ισάριθμες μεγάλες Συμφωνικές 'Όρχήστρες—άπειρες είναι οι μικρές όρχήστρες, χορωδίες, σόνατα λαϊκών όργάνων κ.λπ.— για τις Μουσικές της 'Ακαδημίες, τ'ά 'Ωδεία, τούς Ραδιοφωνικούς Σταθμούς.

Έιχαμε άκούσει για ήν Κρατική 'Όπερα του Βελιγραδίου, που όπληξε πολύ πριν ή 'Αθήνα άπατήσει ήν 'Εθνική Λυρική Σκηνή της, ής άπό τό 1920, και που έθεωρείτο προπολεμικά σαν ένα μουσικό ίδρυμα άπό τό πρώτα της Κεντρικής Εύρώσης. 'Η Βιέννη από τό Βερολίνο φιλοξενούσαν συχνά στις 'Όπερες τούς Σέρβους καλλιτέχνες κι' άντίθετα, Γερμανοί και Αύστριακοί τραγουδιστές έκαλούντο από ήν 'Όπερα του Βελιγραδίου για σειρά έκτάκτων παραστάσεων. Και ή δική μας, ή δίσσημη σήμερα 'Ελένη Νικολαΐδου είχε τραγουδήσει στήν 'Όπερα του Βελιγραδίου, όταν ακόμα άνήκε στήν 'Όπερα της Βιέννης, και πολλοί Γιουγκοσλάβοι μιλούν ακόμα σήμερα μ' ένθουσιασμό για τις έμφανίσεις της ώς «Κάρμεν». 'Η Κρατική 'Όπερα του Βελιγραδίου όπληξε λοιπόν από παλιά και τό νέο σοσιαλιστικό καθεύς δέν έκανε άλλο παρά να ήν διατήρησ ή αλλά και να ήν προστατεύσει με κάθε μέσον.

'Εκείνο όμως που προξενεί ήν έκτύπη και τόν θαυμασμό, είναι δι σε κάθε πρωτεύουσα από τις έξη Δημοκρατίες που άποτελούν ή σημερινή Γιουγκοσλαβία, καθώς και σε άλλες πόλεις, έχουν ίδρυθουν 'Όπερες, Συμφωνικές 'Όρχήστρες, Γραφεία συναυλιών κ.λπ. Τά Σκόπια, έξαφνα, που είναι ή πρωτεύουσα της Σερβικής Μακεδονίας και που πριν από λίγα χρόνια ήταν ένα μεγάλο χωριό, έχει σήμερα ήν Κρατική 'Όπερα—ένα θαυμάσιο θέατρο με τρεις σειρές θεωρείων, ήν 'Όρχήστρα και τούς μάστρους του και τό ίδιο συμβαίνει με τό Σεράγιβο, πρωτεύουσα σήμερα της Βοσνίας και 'Ερζεγοβίνης. Οι δύο αυτές όπερες που έπισκεφθκα είναι από τά νεότερα ίδρύματα της Γιουγκοσλαβίας. 'Εχει όμως ήν Κρατική της 'Όπερα και ή Λιουμπλιάνα—ή παλιά Λάιμπαχ—πρωτεύουσα της Σλοβενίας και τό Ζάγκρεμπ. 'Επίσης τό Σολίτ, τό 'Εορεκ, τό Νόβι Σάντ, ή Ριζέκα και τό Μάριμπορ—πρώην 'Αγκραμπ—που επίσης έπισκέφτηκα. Κάθε μιά άπ' τις 'Όπερες αυτές είναι αυτόαρκης, έχει δηλαδή τόν τακτικό της θέατο, τόν όρχήστρα της, τά κόρα της, τά μπαλέτα της, τούς σκηνοθέτες της, και χορογράφους της και ή δική της «Σχολή Μπαλλέτου» όπου σπουδάζουν, δειαλεγμένα από ήλικίας 8-10 έτών παιδάκια έντελως δωρεάν, για να άποτελέσουν τούς αύριανούς χορευτές. 'Όλα τά μέλη του θέατοού κάθε 'Όπερας καθώς και τό τεχνικό και διοικητικό προσωπικό είναι Κρατικοί ύπάλληλοι—όλα άλλωστε είναι κρατικά στη Γιουγκοσλαβία—κι' έπιχορηγούνται από ήν κυβέρνηση της κάθε Δημοκρατίας, γιατί κάθε Δημοκρατία έχει και ή δική της κυβέρνηση και τό δική της «οικονομικά» και μόνο τό πολεμικό ύπουργείο και τών 'Εξωτερικών ύποθέσεων είναι κοινά για όλες στις Δημοκρατίες, συγκεντρωμένα στο Βελιγράδι.

Μέσα στις δώδεκα μέρες που έμεινα στη Γιουγκοσλαβία έπισκέφτηκα έξη πόλεις, παρακολούθησα συναυλίες και παραστάσεις 'Όπερας, πήρα συνεντεύξεις από δύο διεπιστάτους 'Όπερας, καθώς και από τόν διευθυντή του Κρατικού Γραφείου Συναυλιών του Βελιγραδίου. Μοξ έκανε έντύπωση ίδιαίτερα ή όργάνωση τών Συναυλιών που όλες είναι από χέρια του Κρατικού Γραφείου του Βελιγραδίου. Τό Γραφείο αυτό «άγκαζάει» ζένους και ντόπιους καλλιτέχνες, διοργανώνει τις συναυλίες σ' όλες τις άλλες πόλεις, όπου ύπάρχουν έπίσης παρόμοια Κρατικά Γραφεία σε άμηση συνεργασία και συνεννόη με τό Κεντρικό του Βελιγραδίου. 'Η Αίλια Λαλαούνη π.χ. που είχε κληθ ή τελευταία στη Γιουγκοσλαβία και μέσα σε δώδεκα μέρες

Έβουε έπτό συναυλιές, δέν έιχε νά σκεφθώ ή ν' άσχο- ληθώ μέ τίποτε, έλλο, παρά μέ τά προγράμμάτά της και ν' άκολουθήσώ τό έκ τών προτέρων άρτισμένο «δρω- λόγίο» της. Σέ κάθε πόλι στό σταθμό ή στό άεροδρό- μιο, περίμενε τήν καλλιτέχνηνά ένας από τούς ύπαλλη- λους τού Γραφείου γιά νά τήν άδηγήσώ στό Ξενοδοχείο της καί τήν αΐθουσα της συναυλιás γιά νά δοκιμάσώ τό πιάνο.

Τό πιάνο . . . Είναι γνωστό τό δρώμα τού πιανίστα πού ταξιδεύει καί δέν ξέρει τί πιάνο θά βρή, όπως έί- ναι γνωστό καί τό δρώμα πού ύφίσταται ό πιανίστας ιδιαίτερα στήν Άθήνα μας όπου, άλλά μέ σαχάρωση ό καλός μου φίλος κ. Τσαμουρτζής, άλλα έίμαι σίγουρη πώς κι' ό ίδιος ξέρει καλά τί άξιζει εκείνο τό δυστυ- χισμένο «Σταϊνούοις» του. Στή Γιουγκοσλαβία λοιπόν δέν ύπάρχει τέτοιος φόβος! Ό πιανίστας δέν θά δυσ- κολευθώ καθόλου νά βρή «τιπότα συναυλιás» καί μά- λιστα, σέ μερικές πόλεις, μπορεί καί νά διαλέξω ανά- μεσα από δύο - τρία εκείνο πού προτιμάει.

Στό Βελιγράδι στήν είδική αΐθουσα συναυλιών, ύ- πάρχει ένα έντελως καινούριο, θαυμάσιο «Σταϊνούοις», στό Σκόπια—τό γραιοό χωριό—ένα πολύ καλό «Μπεχ- στανό», στό Σεράγεβο μπορείτε νά διαλέξετε ανάμεσα σ' ένα «Μπεχστανό» ή «Μπάλντερ», τό ίδιο στή Λιου- μπλιανά καί στό Ζάγκρεμπ όπου ή έκλογή είναι άκόμα πío μεγάλη—τρία πιάνο συναυλιών σέ λαμπρή κατά- στασι καί τών πío μεγάλων έργουστασιών. Πώς γίνονται αυτά σέ μία χώρα πού έχει ύπoστέι τόσους κλονισμούς οικονομικούς καί πού άκόμα πέρνεται πολλές δυσχε- ρεις; Ζήτσημα όργανώσεως, ζήτσημα Κρατικής αντίλη- φως καί Κρατικό ύνδιαφέροντος γιά τή Μουσική καί γιά τόν Καλλιτέχνη.

Έκτός από τό Σκόπια όπου ό συναυλιές δίδονται στήν "Όπερα κάθε Δευτέρα, ήμέρα πού τό θέατρο άργεί σ' όλες τίς άλλες πόλεις ύπάρχουν είδικές αΐ- θουσες συναυλιών. Στό Βελιγράδι, παρακολουθώντας ένα ρεσιτάλ στήν Αΐθουσα συναυλιών τού Πανεπιστη- μίου, πού μέ θύμιζε «Κοντερτσάκος» τής Βιέννης, συλλογίζομαι μέ πόνο καί πίκρα τούς καλλιτέχνες μας πού είναι καταδικασμένοι νά δίνουν τά ρεσιτάλ τους στό Άθηνάϊκό θέατρο, τά έντελως άκατάλληλα από άκουστικής άπόφως, σέ ώρες έντελως άκατάλλη- λες γιά τόν πολύ κόσμο, προσέχοντας μήν τυχόν ή έξερπάζουν τήν άρισμένη ώρα μέ κανένα «μπιζ» επειδή άρχίζει σέ λίγο παράσταση καί μπορεί, ό άνθρωποι τού θεάτρου νά τούς διακόψουν μέ τό μέση τής εκ- τελέσεως! Καί θέλουμε νά λεγομαστε Κράτος, καί θέ- λουμε νά λέμε πώς έχουμε «μουσική ζωή»! . . .

Δέν ύπάρχουν «συμβούλια» καί «παρασυμβούλια» στίς "Όπερες τής Γιουγκοσλαβίας. Ένας καί μόνο Γεν- κικός Διευθυντής, καλλιτεχνικός καί διοικητικός, ύπεύ- θυνος άντίκρυ στό Ύπουργείο Παιδείας τής Δημοκρα- τίας του καί μέ συμβούλους μονάχα τούς μαέστρους του. Στό Βελιγράδι όπου ήμينا πέντε μέρες, είχα τήν ευκαιρία νά παρακολουθήσω δύο παραστάσεις στήν "Όπερα καί νά περάσω ένα πρωινό μέ τό Γενικό Διευ- θυνητή της, τόν Όσκαρ Ντανόν, άπ' τούς πío διαλε- κτούς μαέστρους τής Γιουγκοσλαβίας. Ξέχασα νά πώ ότι στό Βελιγράδι, ή "Όπερα καί τό Έθνικό Θέατρο στεγάζονται στό ίδιο κτίριο καί παίζουν έναλλάξ—ένα κτίριο πού πέρνει ένα όλόκληρο τετράγωνο, γιατί έ- κτός από τό θέατρο πού ή σκηνη τού είναι έξωδιασμέ- νη μ' όλα τά νεώτερα καί νεώτα τεχνικά μέσα, είναι

συγκεντρώνόμενα εκεί καί τά τεχνικά έργουστήρια, οι ά- ποθήκες τών σκηνικών καί τών κουστουμιών, ή Σχολή Μπαλλέτου, σειρά από γραφεία καί σπουδαστήρια, αΐ- θουσες μελέτης, δοκιμών κ.τ.λ. Έτσι πού ό θιασός τής "Όπερας δέν έμποδίζεται καθόλου στίς δοκιμές του άπ' τό θίασο τής πρόζας. Τώρα όμως κτίζεται νέο θέ- ατρο γιά τήν "Όπερα καί έντός όλίγου θά χωρισθού- ν ό δύο θίασοι. Έρώτηση τόν κ. Ντανόν άν «ή "Όπερα σκεπάζει τά έξοδά της». Όχι. Δέν τά σκεπάζει. «Ξο- δεύουμε 3 καί εισπράττουμε 1 έπειδή ό τιμές τών ει- σιτηριών είναι μικρές, έτσι ώστε νά είναι προσιτές σέ όλους. Τό Κράτος όμως βοηθάει όχι μόνο μέ τήν τακ- τική ημνιαία έπιχορήγηση, άλλα καί μέ ένα ιδιαίτερο ποσό κάθε φορά πού άνεβάζουμε ένα καινούριο έργο. Τό ίδιο, βέβαια, γίνεται καί δω, στήν Άθήνα, άλλα όλοι μας ξέρουμε μέ πόσες «γκρινιές» εκ μέρος τού ύπουργείου Οικονομικών, μέ πόση σπατάλη άπ' τήν άλλη μεριά εκ μέρος τών διοικούντων τήν Λυρική Σκηνη. . . . Έδώ μία παράσταση τής «Τραβιάτας» στό Βελιγράδι καί τό άλλο βράδυ μία παράσταση τού έθνικού δράματος «Κόστανα»—γύρω από κάποιο λαϊκό θρόλο. Έθαύμασα τή σκηνοθεσία, τίς σκηνογραφίες, τήν όρχήστρα στήν «Τραβιάτα», 55 όργανα—τά προ- γράμματα όπως ήταν τυπωμένα σ' ένα άπλό φύλλο πρόστυχο χαρτί, χωρίς λαόσο περιττό, χωρίς κλα- σέ, τίποτα άλλο παρά μερικές σύντομες έπεξηγήσεις τού έργου. Λογαριάζετε, άν θέλετε, τί εδούει ή Έθνι- κή Λυρική Σκηνη μόνο γιά τά προγράμμάτα της, τά χρυσοποικίλα.

Η "Όρχήστρα τής "Όπερας πού Βελιγραδίου είναι έντελως ξεχωριστή 115 μουσικοί από τήν «Συμφωνική Όρχήστρα» τής πόλεως πού δίνει κάθε «σαιζόν» 8 συ- ναυλιές Συμφωνιών, μέ δημόσια Γενική Δοκιμή καί μία άλλη σειρά συναυλιών εκτός συνδρομής, έτσι πού συμπληρώνεται ένας κύκλος 24 συναυλιών. Άναλόγως τών έργων πού εκτελούνται, γίνονται 5 έως 8 πρόβες. Ποτέ όμως λιγότερες από 5. . .

Στίς άλλες πόλεις, είναι ή Όρχήστρα τής "Όπε- ρας πού, έπισηχυμένη, δίνει καί τίς Συμφωνικές Συναυλιές, στή Λιουμπλιανά όπου ύπάρχει ή «Φιλαρμόνια», ή Φι- λαρμονική Έταιρεία, παλαιότατος όργανώσεως πού διατηρεί δική του αΐθουσα συναυλιών καί δική του Συμφωνική Όρχήστρα—σημειώνω ότι στήν αΐθουσα τής «Φιλαρμόνιας» τής Λιουμπλιάνας διήρθευε ό Μπε- τόνβαν καί στή βιβλιοθήκη της διατηρούται χειρόγραφα τού Τιτάνος άφιερωμένα στή «Φιλαρμόνια».

Άλλά θά μου έπιτραπή νά συνεχίσω στό προσε- χές, σχετικά μέ τό πρόγραμμα τών Λυρικών Θεά- τρων καί τών Συναυλιών, γιά τό έργο τών Γιουγκο- σλαβων συνθετών, γιά τήν θέσι, γενικά, πού ή Μουσική πέρνει στή ζωή τού λαού.